

Alþingi
Erindi nr. P 141/1568
komudagur 14.2.2013

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

13. febrúar 2013

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fjölmiðla, nr. 38/2011 mál nr. 490

Vísað er til tölvupósts frá 25. janúar 2013 þar sem Allsherjar- og menntamálanefnda alþingis óskaði eftir umsögn um frumvarp til laga um fjölmiðla (eignarhald, ábyrgðarmenn, o.fl., EES-reglur), 490. mál. Lindin, kristið útvarp, kt. 691194-2729, sendir hérmeð eftirfarandi umsögn..

Í stuttu máli snýr umsögn þessi að tveimur atriðum:

- a) Alvarleg athugasemd er gerð við b. lið 5. gr. frumvarpsins um breytingu á 14. gr. núgildandi laga um fjölmiðla og verður sjónarmiðum þess efnis gerð nánari skil hér á eftir.
- b) Frumvarpið skerpir á 27. gr. núgildandi laga sem er fagnað, þó, sbr. er enn gagnrýnivert og telja verður það andstætt stjórnarskránni að stjórnvald fari með refsheimild í málefnum er snerta tjáningarfrelsið.

Um b. lið 5. gr., fyrirvarismaður skal vera ríkisborgari EES-ríkis.

Í 3. gr. er að finna það nýmæli að fyrirvarismaður, sem skv. frumvarpinu er einstaklingur sem fer með yfirstjórn fjölmiðlaveitu, skuli vera ríkisborgari EES ríkis, lögráða og fjár síns ráðandi. Athygli vekur í fyrsta lagi að ekki er gert að skilyrði að fyrirvarismaður skuli hafa heimilisfesti hér á landi, en slíkt kann að valda því að fyrirvarismaður lúti ekki refsilögsögu vegna tiltekna brota á Íslandi og kann jafnframt að flækja möguleika á höfðun máls gegn fyrirvarsmanni. Það er með öllu ómögulegt er að átta sig á hvaða rök búi að baki ákvæðinu og ekki er að finna neitt í athugasemdum með frumvarpinu sem skýrir eða lýsir þeim sjónarmiðum sem liggja að baki því að fyrirvarismaður verði að vera ríkisborgari í EES-ríki. Með ákvæðinu er í íslensk lög innleidd alvarleg mismunun á grundvelli ríkisborgararéttar sem á sér enga málefnalegan grundvöll, enda er enginn hagur í því að fyrirvarismaður fjölmiðlaveitu skuli vera ríkisborgari í EES-ríki, eðlilegast væri að gera kröfu um heimilisfesti. Jafnframt verður að gera alvarlegar athugasemdir við að engar undanþáguheimildir eru í ákvæðinu. Vert er að benda á að í breytingin kemur í veg fyrir að tilteknir starfandi fjölmiðlar geti haldið starfsemi sinni áfram í óbreyttri mynd, með sömu yfirstjórn, fyrirvarsmenn og ábyrgðarmenn sem hingað til hafa starfað og sumir jafnvel leitt starf fjölmiðilsins í áratugi.

Vert er að vekja athygli á því að tilskipanir ESB sem frumvarpið byggir m.a. á, gera engar sambærilegar kröfur. Jafnframt verður að vekja athygli á því að tiltekin ríkisborgararéttur frá EES-ríki tryggir ekki betur ábyrgð eða aðhald fyrirvarsmanna, enda hefur Ísland refs- og dómstöðsögu yfir öllum einstaklingum sem búsettir eru á landinu (að teknu tilliti til þeirra viðteknu undantekninga sem byggja á þjóðréttarlegum

skuldbindingum Íslands). Með hliðsjón af framansögðu er ekkert í þessari breytingartillögu sem virðist tryggja meiri ábyrgð og sterkara aðhald gagnvart fjölmiðlum eða ábyrgðarmönnum þeirra og breytingartillagan því ástæðulaus með öllu, þvert á móti kann krafan um ríkisborgararétt innan EES ríkis að takmarka aðhald og ábyrgð fyrirvarsmanna.

Svo virðist því sem, af tilefnislausu, Alþingi ætli að takmarka möguleika erlendra ríkisborgara, sem búsettir og heimilisfastir eru á Íslandi, til þátttöku í starfi fjölmiðla sem fyrirvarsmenn og verður slíkt að teljast í besta falli furðulegt.

Því er velt upp hvort að slík geðþóttaákvörðun Alþingis standist stjórnarskránnu, alþjóðlegar skuldbindingar Íslands eða almenn jafnræðis- og velsæmissjónarmið.

Þessari tillögu er því mótmælt og er hvatt til þess að b. liður 5. gr. frumvarpsins verði breytt að því er varðar kröfur um ríkisborgararétt.

Um 9. gr. frumvarpsins varðandi bann við hvatningu til refsiverðrar háttsemi

Því er að sjálfsgöðu fagnað að refsheimild 27. gr. fjölmiðlalaga sé skýrð, og orðalagsbreytingar gerðar á henni.

Gerð er alvarleg athugasemd við núverandi fyrirkomulag laganna að stjórnvaldsstofnunin Fjölmiðlastofa, sé veitt vald til þess að ákvarða hvenær 27. gr. hefur verið brotin, þannig að stofnunin getur lagt stjórnvaldssekt á fjölmiðla. Hafa verður 73. gr. stjórnarskrárinnar að leiðarljósi þar sem sú meginregla kemur fram að á Íslandi skuli hver maður eigi rétt á að láta í ljós hugsanir en að ábyrgjast verður hann þær fyrir dómi. Ekki verður séð að það samræmist 73. gr. stjórnarskrárinnar að láta fjölmiðil ábyrgjast „hugsanir sínar“ (eða miðlun hugsana annarra) fyrir stjórnvaldsstofnun, en ekki dómi. Ýmsar aðrar leiðir eru færar að sama marki, þ.e.a.s. að koma í veg fyrir brot gegn 27. gr. en ótækt hlýtur að vera að lögin brjóti gegn stjórnarskránni, eins og þau virðast gera í núverandi mynd.

Vonast er til þess að vel verði tekið í ofangreinda umsögn og að athugasemdir þær sem hér hafa verið tíundaðar verði gaumgæfilega teknar til skoðunar og frumvarpið aðlagð þeim.

Virðingarfyllst f.h. Lindarinnar,

Davíð Örn Sveinbjörnsson, LL.M.
Lögfræðingur